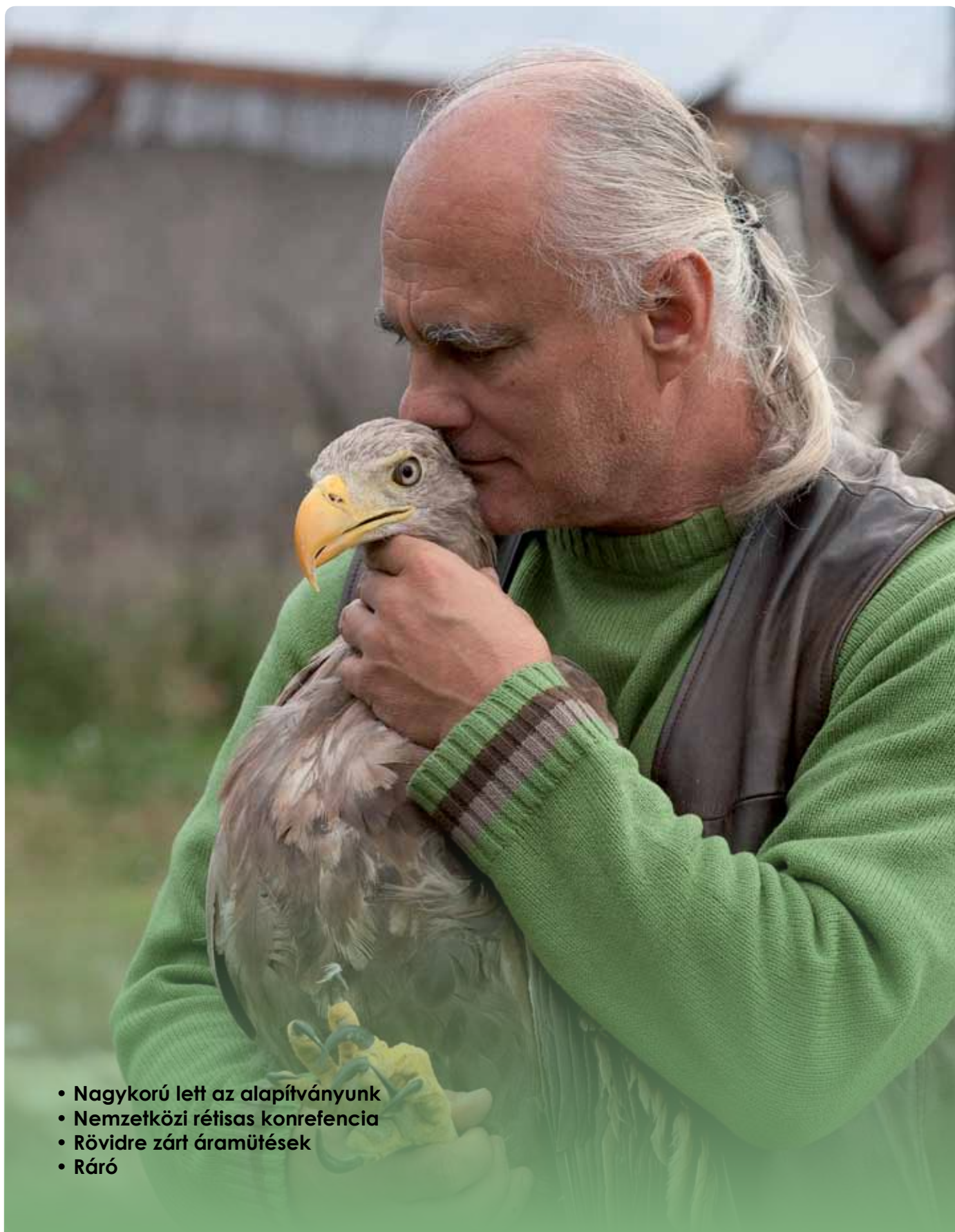

PUSZTADOKTOR MAGAZIN

XII. évfolyam 8-9. szám a Madárkórház Alapítvány havilapja 2017. augusztus-szeptember

- Nagykorú lett az alapítványunk
- Nemzetközi rétisas konferencia
- Rövidre zárt áramutések
- Ráró

Nagykorú lett az alapítványunk

18 éves, tehát nagykorú. 1999. szeptember 23-án jegyezte be a **Hajdú-Bihar megyei Bíróság a Madárkórház Alapítványt**. Névadója én vagyok, de eszmei szerzője **dr. Aradi Csaba**, a **Hortobágyi Nemzeti Park** akkori igazgatója. Tavaly októberben emlékeztünk meg a szervezett, és intézményes keretek közötti madármentő tevékenységünk 25 éves fennállásáról, mely a Nemzeti Parkhoz kötődik. Részemről a madárgyógyítás állatorvosi része diplomám megszerzését követően 33 éve indult. A Hortobágyi Állami Gazdaság üzemi állatorvosaként a helybeliek úgy tudták, hogy hozzám lehet hozni a pusztában talált sérült madarakat, melyeket akkor még lakásom konyhaasztalán műtöttem, és a padlásról engedtem szabadon. Egyre több madár érkezett és évek múlva felmerült az igény ennek külföldi mintára, megfelelő helyen, intézményes keretek között való szakszerű végzésére. **Dudás Miklós**, **Bessenyei László Bence**, és **Sándor István**, a HNP munkatársai 1991-ben kerestek meg, hogy az akkor induló HNP által működtetett **Góréstanya Ragadozómadár Rehabilitációs Állomás** ellátó állatorvosa legyek. Hortobágy falutól 25 km-re, a Jusztfeketerét mocsár mellett, egy valaha volt tanyasi iskola udvarán néhány fabódében voltak a mentett sasok, de a „szakmai munka” ott is a konyhaasztal

Köszönjük az 1%-ot, a látogatást és a támogatást! Külön köszönet annak a neve elhallgatását kérő békés megyei hölgynek, aki ötmillió forinttal támogatta az alapítványt, amit a kórház műszereinek fejlesztésére fordítunk!

lon kezdődött. Amivel nem is volt baj, mert a madarak műtéteihez elegendő higiénia ott is lehetett biztosítani, az akkor még újszerű, az állatorvoslásban alig ismert csontsebészeti műtéti technikát **dr. Lakos István** orosházi humán baleseti sebész tanította meg. A baj a távolsággal, a hóban-sárban való terepi közlekedéssel és az idővel volt. Az akkor nem létező mobiltelefonok helyett küldöncök vitték a híreket, és pár km-es gumicsizmás gyaloglással lehetett segítséget kérni, ha elakadtam a mocsárban, vagy beszakadtam a jégbe a Trabantommal. (Ez mondjuk manapság is előfordul, ha lemerül a mobil, vagy nincs térerő a pusztán.) A műtött madarak utókezelése és az új betegek gyors ellátása évi 2-300 madár esetében már komoly nehézségekbe ütközött, ha csak a telepre való kijutáshoz novembertől májusig szinte naponta expedíciót kellett szervezni. Ezért az intenzív osztályt beköltöztettem hortobágyi lakásomba, és lehetett megint a konyhaasztalon műteni. A madarak dobozban a folyosón és a fürdőszobában voltak, ahol a rétisas a kád szélén ült. A madarak rehabilitációra visszakerültek Góréssra. Csak a kötszer többbe került, mint amit a HNP az egész tevékenység finanszírozására adni tudott, a többi családi kasszából finanszíroztuk. (Ez mondjuk most is előfordul, mint ahogy más madármentők esetében is.) Amikor a lakásunk már élhetetlenné vált a sok madártól, helyet kellett nézni nekik. (Gondolom ez is ismerős madármentéssel foglalkozók körében...) Felmerült a szomszéd lakás megvásárlása és

rint megvalósítható volt. Akkor mondta **Aradi Csaba**, hogy nagyot gondolni lehet, de pénzt, paripát és fegyvert nem tud adni, erre hozzunk létre egy alapítványt, és pályázzunk a minisztériumnál támogatásra. Így is lett. Az épületek megvásárlására nem lehetett pályázni, azokat megvásároltam, a kórházat berendeztem, a hatósággal engedélyeztettem, az udvaron barátaimmal, kalákában fából röpdéket építettünk és 1999. október 6-án nyitottuk meg. Az első komoly adományunk a Philips cég röntgen készüléke, és egy magánszemély, **Bánhidi László** által finanszírozott altatógép volt, melyeket ma is használunk. A működésre pályáztunk, és nyertünk is. Ehhez hozzájárult a 2000-es tiszai ciánszennyezés során kézre került, és általunk sikere-

Fotó: Déri Balázs

sen rehabilitált rétisas híre, mellyel hazai és nemzetközi ismertségre tettünk szert. Ennek kapcsán indult el az a látogató áradat, mely világossá tette, hogy van érdeklődés és fogékonyság ez iránt a tevékenység iránt, és ennek bemutatása célszerű, és a szemléletformálás, valamint finanszírozás szempontjából is szükségszerű. Ez utóbbi annál inkább aktuálissá vált, ahogy 2002-után elapadtak a hazai pályázati támogatások. Volt ennek egy szemléletbeli háttere a döntéshozók részéről, nevezetesen az a dogma, hogy a madárcsont nem forr össze (!), mert az illetékes államtitkár valahonnan így tudta, és ezért szerint minden csontsebészeti tevékenységünk felesleges és káros, ennek bemutatása és népszerűsítése még inkább. Főleg, ha egy civil

szervezet végzi, melyet nem támogat-
hat az állam, amikor van sajátja, mint
az állami költségvetésből fenntartott
HNP által működtetett Góré, vagy
akár az önkormányzati kapcsolatú ál-
latkertek. Ez most is így van, nem ka-
punk semmilyen állami, sem önkor-
mányzati támogatást. De akkor ez más
források hiányában teljesen ellehetet-
lenítette a működést, mert nem voltak
adományozók és alig volt 1 %-os fel-
ajánlás. Nem volt miből fizetni a szám-
lákát, pedig tényleg akkor még „csak”
5 milliós költségvetést kellett kigazdál-
kodni. A csőd szélére kerültünk, és a
minisztérium is legszívesebben
bezáratt volna. Tette is volna, meg-
hagyta is volna, ha nem áll mellénk
akkor a média. Az *MI Híradója* arra
járt, és ahogy addig is és azóta is szok-
ták, megkérdezték, mi újság, van-e va-
lami érdekes. Volt. Ha bezár a
Madárkórház, mi lesz a mada-
rakkal? Az *RTL Klub* átvette a
hírt dramatizálva, ahogy illik,
és ahogy *Pocsaji István* akkori
tudósító ígérte, jöttek a támo-
gatások. Hálás köszönetünk
neki érte! Pár nap alatt megvolt
a számlákra való, de volt, aki
azt mondta, hogy nem halat ad,
hanem hálót: A Landmann
2000 Kft. állatfilmezést ajánlott
fel, mellyel alkalomadtán ma is
élünk, és a Civilkomp Alapít-
vány egy ingyenes tanfolyamon a leg-
jobb PR- és média trénernek segítségé-
vel kiképezett 1 %-ot és adományt
gyűjteni. Azóta van 1%, és több lábon
állás. Több lett a madár is, kellett újabb
terület és röpdék, a médiaszereplések

tovább vonzották az érdeklődőket, és
2004-ben megérett az idő a Látvány-
kórház és a Madárpark létrehozására.
Hazai pályázatra továbbra sem számít-
hattunk, nagyobb fejlesztésre nem is
volt, ma sincs komolyabb lehetőség.
Uniós turisztikai keret viszont volt.
Beadtuk a pályázatot és megnyertük.
Nem volt egyszerű, de a megvalósítás
a nem felejtő minisztérium ellenszélé-
ben sokkal nehezebb volt. Végül
mondták, hogy legyen, és lőn, és látták,
hogy jó. És látják a látogatók is évi 20-
30 ezren azt is, hogy jó, és azt is, hogy
mire költjük a belépőjegyet, az adomá-
nyokat és az 1 %-ot. Tavaly ünnepeltük
a park a 10 éves fennállását. Azóta sta-
bil a működés, van tervezhető bevétel,
és a madarak csontja is összeforr, sőt
repülnek is vele, és aki látta, el is hiszi.
Az illetékesek között még van, aki nem
látta, de talán akkor is elhiszi. Aki nem
hiszi, az is tudja, hogy már nem lehet
minket megkerülni. Boldogok, akik
nem látnak, mégis hisznek. Annak a
több százezer látogatónak, a 12 éve,
havonta 12-15 ezer példányban megje-
lenő folyóiratunknak, a Pusztadoktor
magazin több tízezer olvasójának, 61
ezer Facebook követőnknek, a több
tízezer iskolásnak, óvodásnak, akik-
hez ellátogatunk, évi 100 önkéntes-
sünknek, és a több ezer gyógyult, és
szabadon engedett madárnak. Nagy-
korúak lettünk, igyekeztünk felnőni a
feladathoz, közben kitapostuk az utat,

és már vannak követőink. A székesfe-
hérvári *Vadmadárkórház* vezetője, *dr.*
Berkényi Tamás 10 éve keresett meg,
hogy leutánozhatja-e amit csináltunk,
mert nincs se pénze, se ideje, se kedve
új utat törni. Örömmel fogadtam csat-

lakozását, hiszen ez
nem konk-
urencia,
h a n e m
m u n k a -
megosztás.
A madara-
kat ingyen
gyógyítjuk,
h i s z e n
nincs kinek
benyújtani
a számlát,
de a kezelés és a kórház fenntartása
pénzbe kerül, mégpedig nagyon sok
pénzbe. A beteg viszi a pénzt, nem
hozza. Ha viszik a beteget, a költséget
is viszik vele együtt, ami nekünk köny-
nyebb, nekik nehezebb. Ha akarja, csi-
nálja, de az általunk kitaposott út sem
lesz diadalmenet, mint ahogy nekünk
sem az még most sem. Nincs hétvége,
nincs nyári szabadság, nincs pénz, és
biztosan rámegy a családi kassza, eset-
leg a család is, és a magánélet. Viszont
van éjszakákba nyúló, folyamatos in-
gyenmunka és kevés köszönet, sokkal
több elvárás és kritika. Csak az jöjjön,
aki bírja, aki tudja... És mégis csinál-
juk, mert ez a hivatásunk. Mi, elhiva-
tott állatorvosok, természetvédők, ál-
latmentők, mert mind azok vagyunk,
akik ezzel foglalkozunk, nem tehetünk
mást, csak mi lényegünk. A Vadma-
dárkórház után ugyanígy felzárkózott

Fotók: Konyhás István

a *Mályi Természetvédelmi*
Egyesület, ők is tudják már,
hogy más kategória átlépni a
családi hobbiból a hivatásos
madármentés színterére, de
azt is tudják, hogyan kell jól
csinálni a mentést is, és a hoz-
závaló előteremtését is. Igyek-
szünk mindenkivel együtt-
működni, akár velünk, akár
tőlünk függetlenül végzi
ugyanazt, csak csinálja jól.
Aki hagyja, annak segítünk,
aki nem, azt mi is hagyjuk.

Hogy minket is hagyjanak, megadjuk
a császárnak, ami császáré, az állam-
nak, ami az államé, jogkövetően,
ahogy kell, és ahogy lehet. És Istennek
visszaadjuk a madarakat, ami az Istené.

Dr. Déri János

Idén nyáron a szokottnál jobban előtérbe kerültek a madarak áramütéses balesetei, különösen a gólyák pusztulásának híre csapott át egyfajta közfelháborodásba. Néhányan az alapítványunkat is támadták, hogy mi nem teszünk semmit az áramütött madarakért, ezért úgy gondoljuk, szólnunk kell, hol tartunk, a tisztánlátás érdekében.

A gyors út reménye

Valahol érthető az, ha az ember felháborodásában, végső elkésredésében vagy akár tehetetlen dühében feljelentés formájában fejezi ki nemtetszését. Ez a legegyszerűbb, de korántsem a leghatékonyabb módja egy probléma elintézésének. Sokan választották ezt az utat az áramütést szenvedett gólyák ügyében is, azonnali megoldást színlelve. A feljelentők így másra bízzák az ügyüket, de tudjuk, ha másra bízunk a csatát, amit meg akarunk vívni, nem biztos, hogy a számunkra elfogadható eredményt kapjuk. A magyar nyomozóhatóságok nem a gyorsaságukról híresek, és valljuk be, kellő érzékenység sem alakult még ki természetkárosítási, vagy állatkínzási ügyekben. Nem beszélve a prioritásról, hiszen a közvélemény és az ügyesség is türelmetlenebb egy emberölési ügyben, mint egy vetési varjú meglövése esetén. Többen kellő

ismeretek nélkül dühből, ezért sajnos nem objektíven, tényszerűen, és a hatályos jogszabályok ismeretében cselekedtek. Az alapítvány szándékosan nem szállt nyilvánosan vitába senkivel, mert nem ezt az utat képviseljük, mellesleg PR fogásnak is gyenge egy szervezet részéről nagy csinnadrattával feljelentést írni, majd mutogatni a rendőrség felé, hogy lám-lám, nem

az a törvény, ami bárkit is arra kötelezhetne, hogy többet tegyen, mint ami tőle elvárható. Ez a két dolog már önmagában elegendő ahhoz, hogy teljesen felesleges legyen feljelentést tenni. Azok, akik a gyorsabb utat választották, a napokban kapják meg az elutasító határozatokat, mely szerint „a cselekmény nem bűncselekmény”, ezért megszüntetik az eljárást. Nagyjából ennek az útnak vége is van itt, ha nagyon akarják, még megtámadhatják a határozatot, amit szintén el fognak utasítani, csupán rajongóiknak publikálhatják, mennyi mindent tesznek a gólyákért. Utána már csak annyi marad, hogy lehet szidni a hatóságokat, magyarázkodni, a „gyilkos oszlopok” pedig tovább szedik áldozatukat. A Madárkórház Alapítvány úgy döntött, hogy inkább megoldást keres. Ez egy hosszabb, alaposabb előkészítést igénylő munka, de szerintünk eredményesebb.

A rögsz út

A Madárkórház Alapítvány munkatársai gyakorló jogászok bevonásával megvizsgálták, mit lehet tenni a madarak áramütéseinek visszaszorítása érdekében, és úgy döntöttünk, nem szállunk be az ellenségkép gyártásba, helyette inkább megpróbálunk összefogni az E.ON-nal. Részben, mert tisztán láttuk, hogy a feljelentések nem fogják megoldani ezt a problémát, inkább csak egy mély szakadékot fognak teremteni áramszolgáltatók és madárvédők között, részben mert a tárgyalás a közös gondolkodás az alapítvány küldetéséhez eleve közelebb áll. Meg

csinálnak semmit, korruptok, mert ennek az eredménye igencsak kétséges. Az áramütéses eseteket viszont jobban körbe kell járni. Nagyon leegyszerűsítve: az áramszolgáltatók nem azért építik a távvezetéseket, hogy azok madarakat öljenek, így szándékos természetkárosításról eleve nem beszélhetünk. Ez egy közszolgáltatás, mint a közlekedés, vagy az ivóvíz szolgáltatás, és az, hogy legyen áram a közületekben vagy épp egy otthoni lélegeztető géphez, legalább olyan fontos, mint a madárvédelem. Következő kérdés: megtesz-e minden tőle telhetőt az áramszolgáltató, hogy minél kevesebb áramütött madár legyen. Bármilyen furcsa is a válasz, de igen. Nem mindent, hanem minden tőle telhetőt, és ez egy lényeges különbség. Nincs

Rövidre zárt áramütések

azért is, mert úgy gondoljuk, ha a mindezt az energiát inkább egy közös koncepció kidolgozásába fektetjük, sokkal hatékonyabban tudunk a természet szolgálatába állni. Munkánk első eredménye már látható is, hiszen a napokban írjuk alá az E.On-nal azt a megállapodást, ami alapján gyökeres változás várható a madarakat ért áramütések ügyében.

Az együttműködés és az alapján elinduló munka öt pillérre épül. Első lépésként közvetlen riasztási kapcsolatot alakítunk ki a két fél között, így egy hozzánk befutó bejelentés esetén azonnal tudjuk értesíteni a területileg illetékes egységet is, és az ott dolgozó szakemberek azonnal be tudnak kapcsolódni a mentési munkánkba. Ez nagyban lerövidíti azt az időt, amíg elindulhat a tényleges mentés, nem kell megvárni, amíg az illetékes munkatársat közvetve értesítik, ez pedig különösen nyáron, vagy fiatal madarak esetében nagyban befolyásolja a kezelés kimenetelét. Ehhez kapcsolódik egy őszi képzés is, mind a Madárkórház, mind az

Flyer, az egyik legfontosabb (forgó) madárvédelmi berendezés. A vezetékkel ellentétben ezt észreveszik a madarak.

áramszolgáltató dolgozói és önkéntesei részére, mely során mindkét fél megtanulhatja, milyen információkra van szüksége a másik csapatnak ahhoz, hogy minél hamarabb megoldást találjanak a mentésre, mit kell megkérdezni a sérült madár bejelentőjétől a helyszínről vagy a villanyoszlopról, vagy szükség esetén hogyan fogja meg a darus kocsiban álló szakember

a madarat szakszerűen a kiemeléshez. Következő fontos előrelépés, hogy a Madárkórház és a hozzá csatlakozó személyek, civilszervezetek adatbázisai alapján a tél folyamán elkezdődik azoknak a veszélyes oszlopoknak az átépítése, ahol már volt áramütés. Így célzottan, a meglévő keretek hatékony felhasználásával indulhat meg ezeknek az oszlopoknak a felszámolása. Fontos részt kap az együttműködésben a monitoring és a további kutatások is. Hiszen csak így lehet meggyőződni arról, mennyire hatékony a munkánk, illetve mit kell változtatni, fejleszteni a későbbiekben. A kutatási munkánk kiterjed a madarak hatékonyabb kezelésére, rehabilitációjára és az áramütések elsősegélynyújtására is. Várjuk azokat a szervezeteket, magánszemélyeket, akik szeretnének bekapcsolódni ebbe a munkába, hiszen nem önös érdekből álltunk az élre, hanem azért, hogy minél több madármentő tudjon egy jól kitaposott úton járni, egymást erősítve, a madarakért és a természetért.

Konyhás István

Mérföldkő a madárvédelemben Együttműködési megállapodást kötött az E.On és a Madárkórház

Október elejétől az E.On Hungária és a Madárkórház Alapítvány hivatalosan is megkezdte együttműködését, amelynek keretében a madárvédelem biztosításán és a madárbaesetek felszámolásán dolgoznak. A megállapodás részét képezi az új, célzott megoldások megvalósítása, a lehetséges veszélyforrások feltérképezése, a szervezetek közötti kölcsönös oktatás, valamint a madarakért tenni akaró önkéntesek segítő szándékú jelzéseinek összefogása is. A jövőbe mutató együttműködés új mérföldkő – a vállalat környezeti politikájában kiemelt szerepet betöltő – madárvédelemben. Az E.On Hungária számára kiemelten fontos, hogy komplex madárvédelmi intézkedéseket tegyen. Új hálózatait immár 10 éve az állatok számára biztonságos módon tervezi, a már meglévők madárbaráttá alakítására évente mintegy 1,5 milliárd forintot fordít. A vállalat a madarak biztonsága érdekében nemzeti parkokkal – többek között a Hortobágyi Nemzeti Parkkal – és szakmai szervezetekkel működik együtt, illetve folyamatosan keresi az újabb partnerségi lehetőségeket: október 6-án a hortobágyi Madárkórház Alapítvánnyal összefogva indít közös programot.

„A Madárkórház Alapítvány kiemelt partnerünk, nagyra értékeljük ezt az előremutató megállapodást. Az elhivatott szervezettel most elindult közös munka lehetővé teszi, hogy magasabb szintre emeljük a madárvédelmet, újabb madárbarát beruházásokat valósíthassunk meg, illetve célzottan, és így még hatékonyabban avatkozhatunk be a szükséges helyeken. A program keretében várjuk a visszajelzéseket az alapítvány dolgozóitól és minden, a madarakért tenni akaró embertől az állatok védelme érdekében” – mondta Haraszi Judit, az E.On Tiszántúli Áramhálózati Zrt. vezérigazgatója. Az együttműködés nem is vehette volna kezdetét jobb időpontban, hiszen „a költöző madarak ősszel hagyják el hazánkat. A cselekvés ideje most van, használjuk ki jól ezt az időt” – tette hozzá a vezérigazgató.

A megállapodás teljes szövege letölthető honlapunkról awww.madarpark.hu oldalról!

Kedves olvasóink találkozhattak már – ha nem is élőben, de legalább lapunk hasábjain – önkénteseinkkel, akiket 2015-ös számainkban kezdtünk el bemutatni. Most újra a Hortobágyi Madárpark dolgozóira szegezzük figyelmünk, akik közül Deliné Szolanics Zsuzsannát mutatom be, mint a Madárpark önkéntes dolgozóját. De életpályájukon és számos élményükön kívül még megelevenítem virtuálisan a Madárpark lakóit is, mely jellemzésekkel remélem, hogy közelebb viszem Olvasóinkat a Természet szépségeihez.

voltunk önkéntesek. A lányaim hamar megszokták, hogy madarak jönnek és mennek a házban. A két kisebbik lány feladata Cilike cicánk és Zafir lógófülű törpe nyuszing el-látása, amíg a nagylány madarászik. Trixi lányom a sokszor látott solymászbemutatók hatására szeretne majd nagy ragadozó madarat tartani, én pedig egy vadászgörénnyel haverkodnék szívesen. Mára már nem csak önkénteskedünk a Madárparkban, hanem a sérült madarak Debrecenből Hortobágyra juttatásában a kórház dolgozójának kérésére látjuk el a madarakat. Ezért kérünk minden kedves olvasót, hogy ha Debrecenben sérült madara van, vagy olyat talál, vegye fel velem a kapcsolatot (+36 70-502-1805) és hozza el hozzánk, ahol gondját viseljük mindaddig, míg a Madárpark munkatársa megérkezik és elszállítja a sérült madárkát Hortobágyra.

- *Hogyan tudod összeegyeztetni a munkádat az önkénteskedéssel?*

- A Nagycsaládosok Országos Egyesületénél dolgozom, mint régióvezető, bár eredetileg programozóként végeztem. Debrecenben élek, egyedül nevelem a lányokat. Önkéntesként dolgozom még a Madárparkon kívül a Mosolyvirág Nagycsaládosok Debreceni Egyesületénél is. Munka mellett egyedülálló anyaként elég szoros a munkabeosztásom, de mindig örömmel tölt el, ha segíthetek. Tavasszal a Madarak és fák napja alkalmából a Debreceni Vörösmarty Általános Iskola örömmel fogadta Dr. Déri Jánost, a Madárkórház igazgatóját, aki közelebb hozta az új nemzedékhez a madarak csodálatos világát, így iskolánk is segítette adománnyal a Madárpark lakóit.

Jenei Andrea Éva

- *Hogyan került kapcsolatba a Hortobágyi Madárparkkal?*
- 2007-ben voltunk ott először, amikor is találtunk sétá közben egy földön heverő beteg madárkát. A gyerekeim édesapja elment rögtön kalitkáért, és mivel nagy állatbarátok voltunk akkor is, azonnal felvettük a kapcsolatot a Madárparkkal. Az állatkát kivittük Hortobágyra, és amíg Déri doktor műtötte, addig megnéztük a madárkiállítást és a szabadban készült játékokon játszottunk. Olyan gyönyörű élményekkel tértünk haza, hogy amikor legközelebb kikapcsolódni vágytunk, nem volt kérdés, hova megyünk.
- *A Madárpark munkatársaként mi a feladatod?*
- A Madárkórház második otthonunkká vált. Ahogy gyermekeim nőttek, úgy változott az életünk. Eleinte még nem

Alföldi cinege ritkaság

Fotó: Konyhás István

Október elején került a Madárkórházba Debrecenből egy fenyvescinege, ami nem igazán a sík vidékre jellemző faj. Kis számban lehet találkozni vele a város északi részén található Botanikus kertben is. A fenyvesek telepítésével terjedése kedvező irányba fordult, így már egyre több alföldi részen is találkozhatunk ezzel az eredetileg hegyvidéki fajjal. Sok fenyővel rendelkező kertvárosi környezetben is megjelenhet, sőt fészkelhet is. Megtelepíthető mesterséges A-típusú odúban is, olyan fiatal fenyvesekben, ahol nincs fészkelésre alkalmas természetes üreg, vagy nyílás. A madáretetőkön rendszeres vendég. Állandó, nem vonul, de – főleg télen – sokat kóborol más cinegék társaságában. Főleg a fenyőkön élő rovarokkal táplálkozik, de némi bogyót és termést is eszik. Kicsit gyenge volt, kondíciójavítás után szabadon is engedték.

Szemműtét egy uhun

Fotók: Konyhás István

Szeptember 15-én a Mátra északi részén Bodony határában egy fáca-telepre keveredett uhu belegabalyodott a telep hálójába, egy drót átszúrta a szaruhártyáját, ennek következtében szemsérülést szenvedett. Szikora János a Bükk Nemzeti Park természetvédelmi őre fogta be és a 3,5 kg-os tojó uhu a Kelemen Tamás által vezetett BNP egri mentőállomásra került. Telefonos konzultációt követően megbeszél-
tük a bagoly szemének antibiotikumos szemcseppel történő kezelését és 18-án Szentesen dr. Dobos András szemspeci-

alista állatorvos soron kívül fogadta a baglyot, melyet a Madárkórház állatorvosa, dr. Déri János szállított a városba. Az országban egyedülálló szemészeti berendezésekkel rendelkező rendelőben kiderült, hogy a sérülés következtében az uhu szemében gyulladás, letapadások alakultak ki a sugártest, a lencse és a szivárványhártya között. Ennek következtében a szem belső nyomása megnőtt. Azért, hogy ne károsodjon a retina a letapadásokat, összenövéseket kellett lézerrel szétválasztani. A beavatkozást az RTL Klub Híradója is

közvetítette. 2-3 hetes időközönként több műtét vár még az uhura, amitől azt reméljük, hogy pár hónap múlva visszakerülhet a természetbe. A műtétek közötti időben a szivárványhártya gyógyulóban van, kezdi visszanyerni eredeti anatómiai viszonyait. Két műtét között a bagoly Hortobágyon a Madárkórházban lábadozik, ahol folyamatos utókezelést is kap. A lézeres műtéti technika nélkül az uhu biztosan megvakult volna az egyik szemére. Uhuból az országban alig száz költőpár él, ezek jelentős része a Zemplénben található, a Bükk Nemzeti Park működési területén közel 20 pár költ, ezek közül 7-8 költ a Mátrában, ez a példány is egy új területet foglaló pár egyik egyede. Ezért is nagyon fontos, hogy minél hamarabb visszakerüljön a természetbe.

Dr. Déri János

Kígyászölyv a kiskunságból

Ölyv létére közel két méteres a szárnyfesztávolsága a kígyászölyvnek, ez is mutatja, hogy nem igazi ölyv, sőt csak nevében az. Hazánkban ritka madárnak számít, főleg a nyílt, napos, facsoportokkal és bozótosokkal ritkán benőtt vidéket kedveli, az úgy-

nevezett fás legelőket, melyek területe az ármentesítést követően hazánkban nagyon beszűkült, alig 20-30 pár költ nálunk. Nálunk előnyben részesíti a melegebb, déli és keleti kitettségű fenyveseket és elegyes erdőket, a költő párok nagy része fekete és erdei fenyőn költ, de minden évben akad néhány lombhullató fán fészkelő is, főleg kocsánytalan tölgy fagyöngy koszorújában. Fészke rendkívül kicsi a madár méretéhez képest. Mindössze egy tojást rak. A tojó 45-47 nap alatt kelti ki, az első hetekben a hím gondozza azt. A fióka tízhetes korában lesz röpképes. Táplálékspecialista, főként kígyókkal és más hüllőkkel, esetenként kisemlősökkel táplálkozik. Akár kétméteres erdei siklót is képes elejteni. A Kiskunsági Nemzeti Park-

Fotók: Konyhás István

hoz tartozó Fülöpháza közelében egy tanyán találtak rá Szűcs Istvánék (a képen) erre a szárnytörött példányra augusztus végén. Maguk hozták el a kórházba és aggodták velünk együtt végig a műtétet, amiről ma már tudjuk, hogy sikeres lett, csontja össze-
forrt, rehabilitációja után eldől, alkalmas lesz-e szabad életre.

Konyhás István

A halászsas, népi nevén a ráró vagy halvágó sas egy világszerte, minden kontinensen előforduló ragadozó madárfaj. A hetvenes évekig használt rovarirtó, a DDT miatt európai állománya végesen lecsökkent, de a forgalomból való kivonása után költőállománya új erőre kapott. Az elmúlt évek víztisztulási folyamatainak, az újonnan létrehozott halastórendszereknek és a tudatos természetvédelmi intézkedéseknek hála a faj populációja jelenleg nagyon jól láthatóan javuló irányt mutat. Sok helyen az állomány megduplázódott, esetenként megháromszorozódott. Magyarországon a faj sajnálatos módon kipusztult. Annak tudományos okait egyelőre nem sikerült kideríteni, hogy miért nem volt egyetlen ismert kárpát-medencei fészkelése sem az elmúlt évtizedekben. És abban is csak reménykedhetünk, hogy lassan újra megtelepszik az amúgy vizekben és táplálékban is gazdag hazai területeken. A hazai természetvédők műfészkek kihelyezései minden bizonnyal nagy szerepet fognak játszani az újbóli honosodásban, de azért a halastavak környékén élők és dolgozók szemléletformálása is nagyon fontos. Látni és láttatni kell nem csak ennek a szép sas fajnak a szépségét, de azt is, hogy a vizes élőhelyeinket látogató vadon élő állatok semmiféle kárt nem okoznak gazdasági szempontból sem. Halastavaink, folyóink rengeteg szaporodó hálnak adnak otthont, kiváltképp, ha azok vízminőségére vigyázunk. A rohamosan növekvő lengyel és német halászsas állomány populációs nyomása jelenthet hazánknak a jövőben akár fészkelő halászsasokat is, és sikeres költés esetén kirepülő fiatal egyedeket. Európában a halászsas világállományának az egynegyede költ. Ez hozzávetőlegesen 7600-11000 költőpár. Az európai törzspopuláció a skandi-

náv országokban költ: Svédországban, Norvégiában, valamint Finnországban, a balti államok és Oroszország (Szahalin-félszigetig, nem is ismert a párok száma) és Fehéroroszország területén. A Brit-szigeteken egy sikeres és célirányos védelmi program hatására többszörösére nőtt a helyi költőállománya. Franciaországban és kis számban az Ibériai-félszigeten is megtalálja a szaporodáshoz szükséges feltételeket. Szerencsére a világállománya is mér-

sékeltlen növekedő adatokat mutat. Táplálékspecialista: kizárólag halakkal táplálkozik. Nagyon ritkán, zavaros, ködös, ónos esős időszakban előfordul, hogy haltól eltérő zsákmányt ejt, rágcsálót vagy kételtűt. Élőhelyén kárt nem okoz, ugyanis nem túl nagy halakat fog ki. 2-400 gramm közti halakat fog jellemzően. Ezek a kis tömegű halak (kisebb testi erejük miatt) nem veszélyeztetik a sas életét, testi épségét azzal, hogy azt a mélybe lehúzzák ezzel a madár fulladását okozva. Hazánkban főleg kárászokat, vörösszárnyú keszegeket, kisebb csukákat, bodorkát zsákmányol. 3-5 zsákmányolási kísérletből mindig van sikeresen kifogott ételme. Nem a legéleterősebb halakat fogja ki. Segítve ezzel a halfajok ter-

mészetes szelekcióját is. Elsősorban kába, más ragadozó vagy akár horog által sebzett halakat zsákmányol, ezáltal segíti a génállomány erősödését a halaknál. Öreg madaraknál megfigyelések igazolják, hogy akár minden második vízre csapása is lehet sikeres, ez persze az adott élőhelytől is nagyban függhet. Anatómiai adottságait nagyban meghatározzák vadászati módszerei, az évmilliók alatt specializálódott testfelépítés hatékony vadászatot tesz lehetővé. Optimális pásztázó magasságból (10-20 méter) zuhanórepülésben, teljesen elmerülve a vízbe vágódik. Előre nyújtott lábakkal, behúzott szárnyakkal elmerül, meglehetősen nagy csobbanással. Érdes, tapadós lábfejjel, éles karmai segítségével megmarkolja zsákmányát. A sikamlós hal testének megfogására kifejlődött módosult, érdes szarupikkelyének, speciális szarutüskéinek hála szinte soha nem ereszti, nem ejti el a már megmarkolt halat. Harkály és bagolyfajokhoz hasonlóan a halászsas is rendelkezik vetelő ujjakkal. Alaphelyzetben a ragadozó madaraknál 3 ujj előre néz, egy pedig hátra, mely támaszkodó funkciót tölt be. Zsákmányolás közben az addig előre néző ujj közül a külső hátrafordul az addig egyedül lévő karom mellé. Ezáltal a zsákmányra markolás nyomaték elosztása kiegyenlítődik (50-50% lesz) stabilabb fogást lehetővé téve. A világos has oldali tollazata rejtő szín. A felfelé jól látó halfajok az égen szitáló, vagy az ég irányából nagy sebességgel érkező „felhő színű” madarat ez által alacsony hatékonysággal észlelik. Hosszú távú, kontinenseket átívelve vonuló faj. Magyarországon évente kétszer szórványos és magányos vonulónak számít. Nagyon dinamikusan, ütemesen vonul, 2-3 nap táplálkozás-

sal eltöltött pihenő után átlagban napi 250 km-t is megtehet. Az észak-európai állomány Afrika nyugati partvonalainál telet, Mauritánia, Gambia környékén. Telelő egyedei egészen az egyenlítőig lehúzódnak. A túlélés szempontjából a szélesedő Száhel övezet így ezeknek a madaraknak jelentős problémát okoz. Tavasszal márciustól májusig vonul. Őszi vonuló időszaka szeptember és októberi időpontban zajlik, de a korai érkezők, nyári kóborlók július végétől is látogatják a Kárpát-medencét és egészen decemberig is maradhatnak enyhébb időjárás esetén. Legfőbb veszélyeztető tényezője a közép feszültségű oszlopok által okozott áramütés. Ritkán ütközik. Mérgezéses esetekről nem szól sem a külföldi, sem a hazai szakirodalom. Jellemzően idősebb fenyő tetejére (néha tölgy, bükk) rakja fészket, ami panorámás kilátásával kiváló stratégiai bázisként szolgál. Sok esetben magas feszültségű távvezetékek oszlopain kínálózó, más ragadozók által nem veszélyeztetett fészkelési lehetőséget is kihasznál. Gallyfészket különböző puha anyagokkal béleli. 2-4 tojást rak. Szinte kizárólag a tojó kotlik a tojásokon, a fiókák 35-38 nap alatt kelnek ki, miközben a hím folyamatosan hordja a tojónak a táplálékot. A fiókák 55-60 napos korukban hagyják el a fészket. Legismertebb, magas kort megélt példánya a gyűrűzést követően 26 évig élt.

Kép és szöveg: Morvai Szilárd

A rétisasok világa

A rétisasok (*Haliaeetus albicilla* - a képen) a legközelebbi rokonai a bukósasok (*Ichthyophaga*) nemzetségnek 2 faja van. A kis bukó sas (*Ichthyophaga humilis*) és a szürkefejű bukó sas (*Ichthyophaga ichthyaetus*) a rétisasokkal ellentétben a víz alá is bebukik (lásd a magyar nevüket), hogy halat zsákmányoljon. A rétisasok nem merülnek a víz alá. Úgy vadásznak, hogy a magasból rárepülnek és előrenyújtott lábuk hegyes karmaival megragadják a zsákmányt. A hazánkban is élő halászsas (*Pandion haliaetus*), amely szintén főként halakkal táplálkozik, csak távoli rokona a rétisasoknak. A rendszertani kutatások szerint 8 fajukat különítik el az ornitológusok:

A rétisasok 8 faja a Föld hatalmas területeit benépesíti Észak-Amerikában, Eurázsia nagy részén, Afrikában a Szaharától délre és Madagaszkáron, valamint Ausztráliának főként a tengerparti sávjában és Új-Guineában, illetve számos környező szigeten. Teljesen hiányoznak viszont Közép-, és Dél-Amerikából, a sarkvidékről és a Csendes-óceán szigetvilágának nagy részéről. Fő táplálékuk a hal, ezért vizes biotópokban élnek, tengerpartok, folyók és tavak, kisebb-nagyobb patakok, lagúnák, folyótorkolatok, mang-

rove mocsarak környékén. Mivel legtöbb fajuknak hatalmas az elterjedési területe, ezért a szaporodási ciklus ideje egy fajon belül is nagy eltérést mutat. Kivétel ez alól pl. a Salamon-szigeti rétisas (*Haliaeetus sanfordii*). A párzás előtt valamennyi rétisas faj többé-kevésbé hasonló rituális nász-

táncot „lejt”. A magasban az egymással szemben elhelyezkedő hím és tojó lábaival összekapaszkodik. A nászrepüléskor a pár pörögve-forogva gyorsan zuhan lefelé, rendszerint egy magas fa lombkoronájára esnek rá. Ezt naponta többször is ismétlik, a párzás valószínűleg valamelyik nászrepülés után következik be.

A rétisasok fészkeket legtöbbször vízparti fára vagy víz közeli szik-

lapárkányra rakják, de olykor az is előfordul, hogy a földön fészkelnek. Fészkeiket a párok évente felújítják, kibélelik és kijavítják, fészkeljük 1-3, de leggyakrabban 2 tojásból áll. A költési idő alatt a hím hordja a táplálékot a párjának.

Az óriás rétisas (*Haliaeetus pelagicus*) a legnagyobb a nemzetségben, a hím tömege 4.9-6kg, a tojó 6-9kg, a legkisebb, a Salamon-szigeteki rétisas (*Haliaeetus sanfordii*) hímje 1,7kg.

Régen a DDT okozott nagy károkat a *Haliaeetus* nemzetségében, mert hatására a tojások héjába nem épült be a kellő mennyiségű kalcium-karbonát, ezért túlságosan puha lett a tojás és a tojó alatt összetört, de szerencsére a DDT-t betiltották évtizedekkel ezelőtt. Manapság a legnagyobb veszélyt a rétisas populációra talán az élőhelyek, különösen a vizes élőhelyek pusztítása jelenti.

Köszönet minden lelkes szakembernek és önkéntesnek, akik a *Haliaeetus* nemzetség megmentésén fáradozik. Segítse ön is ezt a munkát azzal, hogy a rétisasok világáról a hamarosan megjelenő 50 oldalas színes kiadványunkat támogatja, vagy előrendeli 1500 Ft ért az újságban található csekken!

Zágráb Károly

Nyári visszatekintés

Ez a nyár nem csak a kisdíákoknak, hanem nekünk is elszaladt. Volt sok látogatónk, újra repülhetnek a sasröpdével a gyerekek, sok-sok madárfiókát felneveltünk és engedtünk szabadon. Táboroztattunk, önkénteseket fogadtunk. Tábortűzzel és éjszakai bagolyengedéssel zártuk a mozgalmas forró évszakot. Sajnos volt rengeteg műtétünk is, itt hagyott bennünket Bogyó 2, a sas. Maradtak viszont hátra újabb tartósan sérült madarak. Bízunk benne, hogy az ősz is olyan mozgalmas lesz, mint a nyár, csak kevesebb sérült madárral, tele madárdallal, csak most már daru és libahanggal.

Nemzetközi rétisas konferencia

Október 5-7 között Észtországban, **Roosta** tengerparti üdülőhely konferencia központjában az **Estonian Eagle Club** és együttműködő partnerei az Észt Környezetvédelmi Minisztérium, és a Környezetvédelmi Beruházási Központ szervezésében megrendezett 2017-es Nemzetközi Rétisas Konferencián vettem részt a magyar küldöttség tagjaként **dr. Sós Endrével**, a Fővárosi Állat- és Növénykert főállatorvosával, **Tihanyi Gáborral**, a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság tájegység vezetőjével, és **Gáborik Ákossal**, a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság munkatársával együtt. A részvétel, szállás és ellátás a meghívott résztvevőknek ingyenes volt. 20 országból 93 résztvevő angol nyelven 37 előadásból és 15 poszterből széles körű ismereteket szerezhettek a sasokat veszélyeztető fertőzések, mérgezések, különösen az ólommérgezés témaköreiből, más fajokkal való interakciójukról, de a leginkább megtárgyalt téma a konzerváció, a visszatelepítés, a telemetriás nyomonkövetés, a lakossági érdeklődés felkeltése volt. **Dr. Sós Endre** (aki a feleségével és az öthónapos kisfiával érkezett) "Miért hullanak le a sasok az égből?" címmel tartott előadást az állategészségügyi problémákról, és azok kórházi kezeléséről, főleg a karbofurán mérgezések és baleseti sérülések tekintetében. **Tihanyi Gábor** a Hortobágyi Nemzeti Park rétisas költőállományának alakulásáról, és ott telelő sasok etetéséről, védelméről mutatott be posztert, jómagam két posztert vittem a karbofurán mérgezés ökotoxikológiai és humán egészségügyi veszélyeiről, valamint az áramütés megelőzéséről

villanypásztor segítségével, és az áramütés gyógykezeléséről mágneses terápiával. A nemzetközi kitekinés nagyon hasznos volt számunkra. Több előadás szólt a világ különböző régióiban a rétisasok állományának alakulásáról. A rétisasok az 1960-70-es években világszerte a kipusztulás szélére sodródtak. Ebben főleg a DDT-nek volt szerepe a tojáshéj elvékonyodása és szerkezeti változása miatt. A DDT (világszerte óriási madárpusztulást okozó rovarirtószer), betiltását követően a rétisasok élőhely védelmével, a fészkek körül 100 m-es sugarú körben való teljes zavartalanság biztosításával, helyenként fiatal sasok mesterséges betelepítésével a sasok állománya mára mindenhol visszatért a kívánatos szintre, kivéve Dél-Szibériát, ahonnan teljesen eltűntek. Helyenként már a vélt kártételüket vizsgálták, de kiderült, hogy sem a halállományban, sem más védett madárfajban nem tesznek számottevő kárt. A tengerfenéken lerakódott DDT hatásai még mindig visszatérnek, de a hazai sasokat fenyegető **karbofurán** (az EU-ban betiltott talajfertőtlenítő) mérgezés és légvezetékeknek ütközés világviszonylatban elmarad a sasok elhullásának feléért felelős, lövedékekből származó **ólommérgezés** mögött. Megdöbbentő volt látni a szélturbinák által kettévágott rétisasok tetemeit egy norvég előadó képein, egy évben mintegy 80 pusztult el egyetlen szélturbina alatt. A baleset főleg az öreg fészkelő párokat érinti, a fiatalokat kevésbé. Az ilyen esetek megelőzésére kipróbált gyakorlat, hogy a szélerőmű 250 km/órás kerületi sebességgel forgó fehér lapátjai egyikét és fehér tartó oszlopát részben feketére festik, ezzel a sasok figyelme felkelhető, és elkerülik a veszélyes zónát. Sok telemetriás nyomonkövetéssel foglalkozó előadásból kiderült, hogy az északi sasok csak a Baltikumig húzódnak le telelni, főleg a tengerpart vonalán mozognak, de

ugyanúgy Szibériában is megvannak a nagy folyók mentén víztározóknál lévő telelő helyekre vezető, sasok által járt folyosók. Genetikai vizsgálattal elkülöníthető az észak-európai, közép-európai és a keleti rétisas populáció, melyek ritkán keverednek. A rétisas nagyobb tojásszámával és kelési arányával megelőzi a szirti sast, és vizes élőhelyeken kiszorítja. Ez Észtországban a tengerparton is fordítva van, Ausztria hegyvidéki területein értelemszerűen nincsenek egymásra hatással. A halászsas és kígyászölvy viszont a rétisas táplálékként is előfordul, őket fészkelő területükről kiszorítja a rétisas. A konferencia után vendéglátóink Észtország legjelentősebb tengerparti madárvonuló helyeire vittek el bennünket, ahol rétisasok

mellett átvonuló ritka fajok milliói figyelhetők meg. Rengeteg apácaludat, több énekes hattyút, kis hattyút, tengeri- és fekete récét, északi búvart és pehelyrécét láttunk. A konferencia, a kirándulás, és a szaunázás során megismertük a rétisas kutatókat, mint személyiségeket. Megtudtuk, hogy az észtek egy finn nyelvjárást beszélnek,

orosz, majd svéd gyarmati sorból, majd szovjet tagköztársaságból szabadultak fel. Mind tudnak angolul és értenek oroszul. Az oroszok viszont nem mind beszélnek angolul, de az is kiderült, hogy 13 év orosz tanulás és 33 év felejtés után oroszul is megértettem őket. Valamennyire. A következő rétisas konferencia 2022-ben Skóciában lesz.

Dr. Déri János

Terepjárós túrák a darvak nyomában

Hortobágyon

Október elejétől november közepéig

- táplálkozó helyek megtekintése
- színesgyűrűs darvak keresése
- napkelte és napnyugta
a darucsapatok között
- fotózási lehetőség
- szakvezetés

1-4 fő részére: 16 000 ft/jármű
Érdeklődni lehet: Konyhás Istvánnál
Mobil: +36 (30) 621-2160

Amennyiben lehetősége van, kérjük, támogassa alapítványunkat! Köszönjük!
Bankszámlaszámunk: 59900029-10001868 • Adószámunk: 18557899-1-09

Főszerkesztő: Konyhás István • Szerkesztők: Dr. Déri János, Veres Hajnalka • Tördelés: TerepSzemle Stúdió

ISSN 1788-456X • NMHH: CE/12872-5/2017 • Megjelenik 12 000 példányban

E-mail: madarkorhaz@gmail.com • Cím: 4071 Hortobágy, Petőfi tér 6.

Hirdetésfeladás, sérült madár bejelentése: madarkorhaz@gmail.com • Tel.: +36 (30) 9435-494; +36 (52) 369-181

Megtálalható országsszerte állatorvosi rendelőkben, állatkertekben, kisállatkereskedésekben, megyei könyvtárakban.

